

פניני הרמק

יו"ל ע"י "קהילת הרמה" בירושלים עיה"ק תובכ"א
שע"י יוצאי ישיבה הרמה דלונדון יצ"ו

בנשיאות עט"ר מרן ראש הישיבה הגאון הגדול רבי אליקים שלעזינגער שליט"א

מפניני רבינו:

ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים וגו'. (כג. א.), ברש"י בת ק' כבת כ' לחטא מה בת כ' לא חטאה שהרי אינה בת עונשין, אף בת ק' בלא חטא, ובת כ' כבת ז' ליופי ע"כ, נראה היופי שבכאן הכוונה ליופי וטוהר רוחני, היינו בלא רושם חטא, כי תינוק אע"פ שאינו בן עונשין אבל שייך בו פגם ורושם חטא, וכמו שאמרו ז"ל במשה שלא שתה חלב גויה כי פה שעתיד לדבר עם השכינה כו', וכמו שאמרו בעבודה זרה דף נ' על ר' מנחם ברבי סימאי דמיקרי בנן של קדושים דלא אסתכל בצורתא דזוזא, פי' גם בהיותו תינוק לא נסתכל וועל כרחק שאביו ואמו מנעוהו, ולכן מיקרי בנן של קדושים, וזו היתה מעלתה של שרה שגם לפני זמן עונשים לא פגמה בטוהר יפיה, ושור"ר בריקנטי שכתב ש"יופי' אצל ישראל הוא מה שנקי מכל מום וחטא.

(מתוך ספר בית אב עה"ת ח"א)

וידבר אתם לאמר אם יש את נפשכם וגו'. (כג. ח.), ברש"י רצונכם ע"כ, אם רוצה אדם לדעת מהות נפשו יראה במה רצונו, כי רצונו היא נפשו ווכן יש לכוין בכל נפשך בכל רצונך.

(מתוך ספר בית אב עה"ת ח"א)

ואשביעך בה' אלקי השמים ואלקי הארץ אשר לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני וגו'. (כד. ג.), נביא כאן כמה עניני שידוכים שראה וששמע מרן רבינו שליט"א אצל רבו ומורו קדוש ישראל מרנא בעל החזון איש זצ"ל:

א] מרן החזון"א זצ"ל היה ממריץ מאוד להתחתן בגיל צעיר, וכן עשו בני משפחתו על פי עצתו, וגם היה מבקש ממקורביו ומבני משפחתו שהנשים יכסו ראשן עם טיבעל (מטפחת) או עכ"פ כיסוי על השייטעל.

בן שאלתיו פעם אודות שידוך מסויים עבור אחותי, ורק החילותי להגיד לפניו מהות הבחור שהוא יר"ש, הפסיק דיבורי באמרו אם הוא יר"ש אין צריך יותר.

גן היו לפני שני הצעות שידוכים, האחת, עשיר ובעל מסחר, וגם ת"ח מובהק שהיה רב באירופה לפני המלחמה, והשניה, חותני הרב משה בלוי ז"ל, שלא היה לו אמצעים לפרנסני עפ"י דרך הטבע שאוכל לישב באהלה של תורה כאשר התכוננתי, ואמר מרן זצ"ל ההצעה הראשונה בודאי לא, כי תמשוך אותך למסחר, ואודות ההצעה השניה, שאל אותי אם אחד מבניו של חותני תורתו אומנתו, וכאשר עניתי בשלילה, אמר תוך כדי שיקול הדעת עם עצמו, האמנם להרב משה בלוי מגיע שאחד מצאצאיו תהיה תורתו אומנתו, והרי אי אפשר אלא מבת זו, וא"כ תוכל לעשות שידוך זה ולהשאר בלימוד.

דן כשנשאל מרן זצ"ל מה צריך לבחון ע"ד הצעת שידוך היה רגיל לומר לברר ד' דברים: לב טוב, מדות נוחיות, אהבת התורה ומדת הסתפקות, וכששאלתיו איך אפשר לדעת אם ישנם התנאים האלה, ענה לי: "מען פרעגט איר און ' איז א חזקה אז אזוי ווי ס' איז נוגע צום אייגענעם עתיד זאגט זי דער אמת".

(מתוך ספר 'הדור והתקופה' עמ' מט)

* * *

קול רבינו [מאמרי השקפה ומוסר]:

מאמר "ויותר יעקב לבדו"

[מתוך ספר בית אב שיחות החדש – נאמר בשנת תשע"א לפ"ק]

הסולם שהראה הקב"ה ליעקב אבינו ע"ה אחר שהיה י"ד שנה בבית מדרשם של שם ועבר ועתה יוצא לעסק העוה"ז לישא אשה ולהוליד בנים.

ואכן זהו שיעור קומתו של אדם, שגופו הגשמי חדא הוא עם נפשו רוחו ונשמתו, והיינו שמעשיו הגשמיים משפיעין למעלה למעלה בכל העולמות וכולן מושפעות זה מזה, כאשר האריך בזה בנפש החיים (שער א פרק ד) שהוא יכול להחריב בחטאו העולמות העליונים ולהיפך לבנותם במעשיו בעוה"ז, והיינו שמעשיו בעוה"ז ניכרים בנפשו לפי מהות עולם הנפשות, ובכוחו ובמהות ובחינת עולם הבא, ונשמתו בבחינת נשמתו תחת כסא

דברנו מענין המדרש (עז, א) שהקב"ה נאמר בו ונשגב ד' לבדו, וכן ביעקב אבינו ויותר יעקב לבדו, וגדר לבדו באדם הוא דביקותו בכורא ית"ש שנשגב לבדו. ובחינת לבדו אצלו שחי בדביקותו ית"ש ע"י שלא נמשך אחר עוה"ז ועניניו, ושוייתו ד' לנגדי תמיד שכבודו ית"ש מלא כל העולם, וכמו שכתב הרמ"א בריש השו"ע כי זוהי מעלת הצדיקים.

ואכן כל זה כשיתברר לאדם שהוא קשור למעלה, וכמש"כ הרמ"א בסי' ו' בברכת אשר יצר שזהו מפלאי הבורא ית"ש שעשה את האדם מגשמיות עוה"ז ושוכן בו הרוח והנשמה שלמעלה, והוא סולם מוצב ארצה וראשו מגיע שמימה, והוא

הכבוד' וכן נשמתא דנשמתא והלאה הן לטוב והן למוטב חלילה.

נוראיתי הערה מש"כ רש"י דעפרון ע"י בהילותו לממון נכתב שמו חסר ו', ומה אכפת לעפרון שהתורה כתבה שמו בחסרון אות, אמנם כן, התורה היא מציאות העולמות כולן, ואפשר לשלמותו בעוה"ז שאין נפק"מ איך נכתב שמו - ובאמת שבקרי אין נפק"מ אלא בכתיב - אבל גם עפרון יש לו נרו"ן - אם כי פחותה משל ישראל שאין מגיע עד כסא הכבוד - אבל עכ"פ כשמגיע לנפשו ורוחו, שם כבר יראה כמה הפסד וחורבן גרם בזה לנפשו ורוחו ונשמתו].

ואיתא בגמרא קידושין (דף מ:): "אמר רבי אלעזר ברבי צדוק למה צדיקים נמשלים בעולם הזה לאילן שכולו עומד במקום טהרה ונופו נוטה למקום טומאה נקצץ נופו כולו עומד במקום טהרה, כך הקב"ה מביא יסורים על צדיקים בעולם הזה כדי שיירשו העולם הבא כו' ולמה רשעים דומים בעולם הזה לאילן שכולו עומד במקום טומאה ונופו נוטה למקום טהרה נקצץ נופו כולו עומד במקום טומאה כך הקב"ה משפיע להן טובה לרשעים בעולם הזה כדי לטורדן ולהורישן למדרגה התחתונה" ע"כ, נאמר בזה מהות האדם בגופו עם נרו"ן, שכולם יחד הוא האדם. ואכן הצדיקים חיים רוחניים ורק נוף אחד בעוה"ז, שנמשך אחר רוב האילן, ולהיפך רשעים כל חייהם בעוה"ז וחלקם הרוחני דומה רק לנוף בעולם הרוחני, והוא שיעור קומתו של אדם אם רשע אם צדיק.

ועל כן הצדיק שדבוק בכבוד ית"ש גם הגוף בעוה"ז הוא נמשך אחר הרוחני וכל מעשיו לש"ש לבדו ית"ש, מתגבר על יצרו ולא נמשך אחרי אנשי מדינתו ולא אחר עניני עוה"ז בכלל ולא מושפע ע"י מהות עוה"ז, והוא בחינת "דעת ת"ח היפך דעת בעה"ב", ואדרבה מתגבר על נסיונות עוה"ז, וכמו שהזכרנו כבר מה שפירש רש"י (יז. א.) שאמר הקב"ה לאאע"ה היה תמים לעמוד בנסיונות, ללכת אחרי.

ויש לפרש בזה מה דאיתא בגמרא תענית (דף ד.): "א"ר שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן שלשה שאלו שלא כהוגן לשנים השיבוהו כהוגן לאחד השיבוהו שלא כהוגן, ואלו הן אליעזר עבד

אברהם ושאל בן קיש ויפתח הגלעדי, אליעזר עבד אברהם דכתיב והיה הנערה אשר אומר אליה הטי נא כדך וגו' יכול אפי' חגיגת אפי' סומא, השיבו כהוגן ונזדמנה לו רבקה. שאל בן קיש דכתיב והיה האיש אשר יכנו יעשרנו המלך עושר גדול ואת בתו יתן לו יכול אפי' עבד אפילו ממזר השיבו כהוגן ונזדמן לו דוד. יפתח הגלעדי דכתיב והיה היוצא אשר יצא מדלתי ביתי וגו' יכול אפילו דבר טמא השיבו שלא כהוגן נזדמנה לו בתו". והרבה פירושים נאמרו בזה דכלום משא פנים יש בדבר.

אבל הנראה לפי מש"כ המפרשים, י"ל דאליעזר היתה לו נגיעה ליתן בתו ליצחק, והיה זה מכח נגיעותיו בעוה"ז, אבל ידע שהאמת כמו שציוה לו אברהם והיה לו נסיון גדול להתגבר על יצרו של השגות עוה"ז ולעשות בכל כחו כוונה טהורה לעשות כרצון יצחק, וזוהי התפילה שהתפלל שיזדמן הזיווג ההגון וח"ו לא יכשל ביצרו נמצא שהיתה שאלתו ובקשתו לכבוד שמים, נמצא שביקש כהוגן לפי השגתו הרוחנית האמיתית והשיבו לו כהוגן. וכן שאל המלך שראה עם ישראל בסכנה וראה שהוא לא יכול לגלית והתגבר על כבודו ועצמותו - והיה כנ"ל מבלי חטא - לבקש אדם שיציל את ישראל, נמצא ביקש כהוגן, ומדה כנגד מדה השיבו לו כהוגן. אבל יפתח היה מבין אנשים ריקים כדאיתא בפרשה, וכשבקשו ממנו לעשות המלחמה התנה תנאי לכבודו שימנוהו כשופט, ומסתמא כן היה בקשתו שיעזור לו הקב"ה לנצח בתערובת בקשה לכבוד עצמו, והוא שלא כהוגן, ולכן השיבו לא שלא כהוגן, כי לפי השגת עוה"ב זה שלא כהוגן.

והוא ענין צדיקים שנאמנים בדיבורם ואין משנים דעתם, והרשע דיבר שוא ומהפך דעתו ודבריו, כי עפרון אכן בתחילה נתכבד באברהם לראותו כנשיא אלקים ובחפץ לבו רצה לתת לו המכפלה במתנה, אבל בשעה שהתחיל לדון בכסף איתא במדרש שנקרא 'נבהל להון' ונהפוך דעתו וביקש ד' מאות כסף עובר לסוחר, והוא משום שרשע מושפע מהשפעת עולם הזה, ואינו יודע לעמוד בנסיונות, אבל הצדיק באמונתו יחיה והשגותיו אמתיות קשורים לנרו"ן ועל משמרתו עומד כי אמת תכון לעד.

והוא ענין המדרש (ע"י רש"י כד. יב.) כי יפה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בנים לספר דבריו של אליעזר כמה דפים, ותורתן של בנים ברמז דרישה של אות אחת, שדמו של שרץ מטמא כבשרו דרשו מרבויו ה' או מק"ו, ודברי המדרש מופלאים.

ונראה כי העולם נברא ע"י התורה, והתורה אמיתית בחותמו של הקב"ה כי הוא ודבורו חד, וכלשון הב"ח (או"ח סי' מז) כי מקור התורה הוא ית"ש, ואכן שיחת עבדי אבות ומכ"ש האבות עצמן שהיו מרכבה לשכינה, כל דיבורם היו מהשגות עליונות, ולימודם של בנים לא תמיד הוא בהשגות האלה והוא כדמות דם שרץ כבשרו. מה המשל הזה דייקא, וכי חסרים דרשות ריבויים וק"ו בתורה? אלא הכונה אחרת כי צריכים ללמוד תורה לשמה ואי לאו הוא כדם שרץ כבשרו, והיינו דבשר השרץ הוא השגת עוה"ז אבל הדם הוא הנפש שמורה בו - דם הנפש, ואם האדם לומד תורה בבחינה פשוטה עוה"ז'דיג, גם נפשו נמשכת אחרי זה [וכמו שאמרו (ע"י עירובין דף יג): אפשר לטהר את השרץ בק"נ טעמים], ואין זו תורה לשמה, היפוך שיחות של עבדי אבות שאפילו שיחותיהם היו לכבוד שמים לבדו ית"ש, ולכן שיחתם נעשית תורה שהיא קיומו של עולם.

והא לכם לשון הב"ח: "ונראה שכונתו יתברך בעולם היינו שנהיה עוסקים בתורה כדי שתתעצם נשמתנו בעצמות ורוחניות וקדושת מקור מוצא

התורה ולכן נתן הקב"ה תורת אמת לישראל במתנה שלא תשתכח מאתנו כדי שתתדבק נשמתנו וגופינו ברמ"ח איברים ושס"ה גידין ברמ"ח מצוות עשה ושס"ה לא תעשה שבתורה כו' ולא נתכוונו להתעצם ולהתדבק בקדושת ורוחניות התורה ולהמשיך השכינה למטה בארץ כדי שתעלה נשמתם למדרגה גדולה אחרי מיתתם הנה בזה עשו פירוד שנסתלקה השכינה מן הארץ כו' עיי"ש.

ואכן זוהי תורה לשמה. ומי שעמל בתורה ביגיעה לדעת אמיתה של תורה הוא ממילא זוכה להשגה זו, אחת שאלתי וגו' שבתי בבית ה' כל ימי חיי לחזות בנועם ה' "ולבקר בהיכלו", וכמש"כ הב"ח כי הוא נעשה היכל ד', וכל העולם כדאי הוא לו, והיינו שכל עניני עוה"ז שלו הם לד' לבדו, וכדאי העולם להברא ולהתקיים בשביל זה.

והוא שנאמר ביעקב אבינו ויותר יעקב לבדו (לב. כה.), ודרשו (חולין דף צא:): לכדו ששכח, שאפילו ענין לקחת את כדו הנצרך לו בעוה"ז היה מתוך דביקות לכבוד שמים, בבחינת התקשרות לבדו ית"ש, וכיון שאז עמד בדרגא זו, נסיונות של עוה"ז לא היו לו עוד, אבל ויאבק איש עמו הוא שרו של עשיו שביקש לנתק התקשרותו למעלה ודביקותו בו ית', כמש"כ הספורנו שם, עיי"ש.

כן צריך להיות לימודינו ומדרגתנו, ואידך פירושו זיל גמור.